(ג) בְּחִנָּם אָסוּר. [ג]וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹסֵר (ד) אֲפִלּוּ עַל יְדֵי (א) [א] אֵינוֹ יְהוּדִי, (ה) [ד]וְיֵשׁ מִי שֶׁמַּתִּיר (וְכֵן הוּא הַמִּנְהָג):
ב [ה]בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁעוֹשֶׂה (ו) מְלָאכָה (ז) לְהִשְׁתַּכֵּר, (אוֹ בְּחִנָּם (ז) וְהוּא מְלָאכָה גְּמוּרָה לִתְפֹּר בְּגָדִים
מַמָּשׁ) (בית יוסף (ד"ה וגראה)), אֲבָל (ח) מְתַקֵּן הוּא כֵּלָיו לְיוֹם טוֹב. וְכֵן מִי שֶׁכּוֹתֵב סְפָרִים (ג) (ט) לְעַצְמוֹ דֶּרֶךְ
לִמּוּדוֹ, מֻתָּר: ג [ו]קֹדֶם חֲצוֹת, (י) מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה, עוֹשִׂין, מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ (ד) (יא) שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת,
אֵין עוֹשִׂין. הַגָּהּ: (יב) וּלְדִידָן (ה) מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת (מהר"י וייל (סי' קצג)). (יג) וְדַוְקָא מְלָאכוֹת גְּמוּרוֹת, אֲבָל
שְׁאָר מְלָאכוֹת אֲפִלּוּ מִנְהָג לֵיכָּא (מהר"י ברונא): ד (ו) (יד) * הַהוֹלֵךְ מִמָּקוֹם שֶׁעוֹשִׂין לְמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹשִׂין, (טו) לֹא

ג מָרְדְּכַי שָׁם (פ"ד סי' תרז). ד רוֹקֵחַ בְּסִימָן ש"י. ה טוּר בְּשֵׁם אֲבִי הָעֶזְרִי (ראבי"ה סי' תצה), וְכֵן כָּתַב הָרֹא"ש (פ"ד סי' א). ו מִשְׁנָה שָׁם נ' (ע"א).

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

הַפֶּסַח, שֶׁאִם יִהְיֶה בַּזֶּפֶק חִטִּים נִמְצָא שֶׁהוּא קוֹנֶה הֶחָמֵץ. וְלִי נִרְאֶה שֶׁאִם צָרִיךְ לַתַּרְנְגֹלֶת אֵין לְבַטֵּל שִׂמְחַת הָרֶגֶל, וְיָכוֹל לוֹמַר בְּפֵרוּשׁ שֶׁאֵין רוֹצֶה לִקְנוֹת הַזֶּפֶק כְּלָל וְתֵכֶף לַשְּׁחִיטָה כְּשֶׁיִּפְתְּחוּהָ יְמַהֵר לְהַשְׁלִיךְ הַזֶּפֶק לִרְשׁוּת הָרַבִּים סָתוּם כְּמוֹת שֶׁהוּא, עַיֵּן שָׁם:

א [א] אֵינוֹ יְהוּדִי. עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן שְׁבוּת יַעֲקֹב חֵלֶק א' (סי' יז) שֶׁכָּתַב שֶׁאַף שֶׁהָאֵלִיָּהוּ זוּטָא מַתִּיר לֹא מְלָאנִי לִבִּי לְהָקֵל לְמַעֲשֶׂה נֶגֶד מַהֲרִ"י וַיְיל וּמַהֲרִי"ל, וַאֲפִלּוּ

בַּאֵר הֵיטֵב

לְגַמְרֵי בְּהִבְהוּב. וְעַיֵּן לְעֵיל סָעִיף קָטָן ל"ו מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם. כָּתוּב בְּסֵפֶר תַּנְיָא (סי' מה) כָּל עִנְיְנֵי פֶּסַח לֹא יַעֲשֶׂה עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי:

א (א) אֵינוֹ יְהוּדִי. וְנָהֲגוּ לְהִסְתַּפֵּר עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי אַחַר חֲצוֹת, אֲבָל עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל אָסוּר, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יְסַפֵּר יִשְׂרָאֵל לְאֵינוֹ יְהוּדִי. וְכָתַב מַהֲרִ"י וַיְיל (סי' קצג) וּמַהֲרִי"ל (הל' יום טוב) דְּגַם נְטִילַת צִפָּרְנַיִם אָסוּר אַחַר חֲצוֹת, וְאֵלִיָּה זוּטָא (סק"ד) מַתִּיר בִּנְטִילַת צִפָּרְנַיִם אִם שָׁכַח לִטֹּל קֹדֶם חֲצוֹת. עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סי' קי"ג) [סָעִיף קָטָן י"ג], וְעַיֵּן חֹק יַעֲקֹב (סק"ד). דִּין אָבֵל שֶׁחָל לוֹ עֶרֶב פֶּסַח תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים, עַיֵּן בְּיוֹרֶה דֵעָה סִימָן שצ"ט (ס"ג). וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ג) דְּכָל מַה דְּשָׁרִי בְּחֹל הַמּוֹעֵד כָּל שֶׁכֵּן דְּשָׁרִי בְּעֶרֶב פֶּסַח. לֹא יִתְּנוּ הַנָּשִׁים בְּגָדִים לַכּוֹבֵס אַחַר חֲצוֹת. (ט"ז) [עֲטֶרֶת זְקֵנִים]: ב (ז) לְהִשְׁתַּכֵּר. וּפוֹעֵל שֶׁאֵין לוֹ מַה לֶּאֱכֹל, מֻתָּר לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה לְהִשְׁתַּכֵּר. (שיירי) כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב"י סק"ה): (ג) לְעַצְמוֹ. אֲבָל לַאֲחֵרִים אֲפִלּוּ בְּחִנָּם אָסוּר. לְבוּשׁ. [עַיֵּן סִימָן רנ"א (ס"ב)]: ג (ד) שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת. וּבַלַּיְלָה מֻתָּר עַד הָנֵץ הַחַמָּה: (ה) מָקוֹם. וְהַלְּבוּשׁ כָּתַב שֶׁלֹּא רָאָה נוֹהֲגִין אִסּוּר, עַיֵּן שָׁם: ד (ו) הַהוֹלֵךְ. עַיֵּן חֹק יַעֲקֹב (סק"ט) שֶׁהָאֱרִיךְ בָּזֶה, [וַאֲפִלּוּ בְּצִנְעָה אָסוּר]. וּמְבֹאָר שָׁם דְּאִם בְּאֵיזֶה

בֵּאוּר הֲלָכָה

בְּבִעוּר חָמֵץ וְתִקּוּן הַמַּצָּה לְצֹרֶךְ מָחָר, [א]אֶלָּא דְּרֹב הַפּוֹסְקִים תּוֹפְסִין טַעַם הַיְרוּשַׁלְמִי וְאִם כֵּן אֶפְשָׁר דְּאֵין לְהַחְמִיר:

ד * הַהוֹלֵךְ וְכוּ'. עַיֵּן מִשְׁנָה בְּרוּרָה. וְדַע דְּסָעִיף זֶה כֻּלּוֹ הוּא לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם (יום טוב פ"ח ה"כ), וְנֶחְלְקוּ הָאַחֲרוֹנִים בְּפֵרוּשׁוֹ, דַּעַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם וְעוֹד אֵיזֶה אַחֲרוֹנִים, דְּהוּא סוֹבֵר גַּם כֵּן כְּהַתּוֹסָפוֹת (נא. ד"ה רבה) וְהָרֹא"ש (פ"ד סי' ה), וּכְמוֹ שֶׁהִסְבִּיר הַמָּגֵן אַבְרָהָם אֶת כָּל הַסָּעִיף לְפִי זֶה, וּכְמוֹ שֶׁהֶעְתַּקְנוּ בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק יד). וְדַעַת הַשַּׁ"ךְ בְּיוֹרֶה דֵעָה סוֹף סִימָן רי"ד, וְכֵן הוּא גַּם

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

רוֹאֶה סִימַן בְּרָכָה מֵאוֹתָהּ מְלָאכָה: (ג) בְּחִנָּם אָסוּר. אִם הוּא מְלָאכָה גְּמוּרָה, וּכְדִלְקַמֵּהּ בְּסָעִיף ב': (ד) אֲפִלּוּ עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי. כְּמוֹ (ג) בְּחֹל הַמּוֹעֵד: (ה) וְיֵשׁ מִי שֶׁמַּתִּיר. אֲפִלּוּ הוּא עוֹשֶׂה בְּבֵיתוֹ (ד) שֶׁל יִשְׂרָאֵל, דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּלֹא הֶחְמִירוּ בָּזֶה בַּאֲמִירָה לְעַכּוּ"ם כְּמוֹ בְּחֹל הַמּוֹעֵד וְיוֹם טוֹב. וּלְעִנְיַן לְהִסְתַּפֵּר עַל יְדֵי עַכּוּ"ם אַחַר חֲצוֹת, הִסְכִּימוּ (ה) הַרְבֵּה אַחֲרוֹנִים לְהָקֵל, אַף שֶׁמַּטֶּה רֹאשׁוֹ לְצַד הַמְסַפֵּר וּמְסַיֵּעַ קְצָת, אֲבָל עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל אָסוּר (ו) אֲפִלּוּ בְּחִנָּם, מִשּׁוּם דְּהִיא מְלָאכָה גְּמוּרָה. וּנְטִילַת צִפָּרְנַיִם, אִם שָׁכַח לִטֹּל אוֹתָן קֹדֶם חֲצוֹת, (ז) יֵשׁ לְהָקֵל אֲפִלּוּ עַל יְדֵי עַצְמוֹ אוֹ עַל יְדֵי אַחַר בְּחִנָּם: ב (ו) מְלָאכָה לְהִשְׁתַּכֵּר. וּבָזֶה (ח) אֲפִלּוּ אֵינוֹ מְלָאכָה גְּמוּרָה אָסוּר, וַאֲפִלּוּ אִם הוּא לְצֹרֶךְ יוֹם טוֹב. כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּפוֹעֵל שֶׁאֵין לוֹ מַה יֹּאכַל מֻתָּר לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה לְהִשְׁתַּכֵּר: (ז) וְהוּא מְלָאכָה גְּמוּרָה. וּבָזֶה אָסוּר אֲפִלּוּ לְצֹרֶךְ יוֹם טוֹב. וְכִבּוּס כֵּלָיו הוּא בִּכְלַל מְלָאכָה גְּמוּרָה וְאָסוּר. וּלְכוֹבֶסֶת עַכּוּ"ם (ט) מֻתָּר בְּכָל גַּוְנֵי לִתֵּן אַחַר חֲצוֹת. כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּכָל מַה שֶּׁמֻּתָּר לַעֲשׂוֹת בְּחֻלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד, כְּגוֹן דָּבָר הָאָבֵד, אוֹ שֶׁעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה הֶדְיוֹט וְלֹא מַעֲשֵׂה אֻמָּן וְיֵשׁ בּוֹ צֹרֶךְ הַמּוֹעֵד, וְכַיּוֹצֵא בּוֹ מִשְּׁאָר דְּבָרִים הַמֻּתָּרִים בְּחֻלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁמֻּתָּרִים בְּעֶרֶב פֶּסַח אַחַר חֲצוֹת. וְכֵן כָּל אוֹתָן שֶׁהִתִּירוּ לְסַפֵּר וּלְכַבֵּס בְּחֻלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד, כְּגוֹן הַבָּא מִמְּדִינַת הַיָּם וְהַיּוֹצֵא מִבֵּית הָאֲסוּרִין, מֻתָּרִין גַּם כֵּן בְּעֶרֶב פֶּסַח אַחַר חֲצוֹת: (ח) מְתַקֵּן הוּא כֵּלָיו לְיוֹם טוֹב. רְצוֹנוֹ לוֹמַר כְּלִי יָשָׁן שֶׁנִּתְקַלְקֵל קְצָת אוֹ בְּגָדָיו שֶׁנִּקְרְעוּ קְצָת, רַשַּׁאי לְתַקֵּן וּלְתָפְרָם לְצֹרֶךְ יוֹם טוֹב. וְהוּא הַדִּין שֶׁמֻּתָּר כָּל זֶה לְצֹרֶךְ חֲבֵרוֹ אִם הוּא בְּחִנָּם. וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים (י) דַּאֲפִלּוּ מַעֲשֵׂה אֻמָּן מֻתָּר בָּזֶה: (ט) לְעַצְמוֹ דֶּרֶךְ לִמּוּדוֹ. דְּכֵיוָן שֶׁדֶּרֶךְ לִמּוּדוֹ וּלְעַצְמוֹ הוּא כּוֹתֵב, (יא) אֵינָהּ נִרְאֵית כִּמְלָאכָה גְּמוּרָה, שֶׁבְּוַדַּאי אֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לִכְתִיבָה גְּמוּרָה וַהֲגוּנָה, וְהָוֵי כְּתִקּוּן בְּעָלְמָא שֶׁהִתִּירוּ לְצֹרֶךְ הַמּוֹעֵד. וְלַאֲחֵרִים, (יב) אֲפִלּוּ בְּחִנָּם אָסוּר בָּזֶה: ג (י) מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ וְכוּ' עוֹשִׂים. וַאֲפִלּוּ בְּשָׂכָר. וּבְסָעִיף ה' יְבֹאָר סָעִיף זֶה, עַיֵּן שָׁם בַּמְחַבֵּר וְרַמָ"א: (יא) שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת. הַיְנוּ מִנֵּץ הַחַמָּה וּלְמַעְלָה, [וְכָל הַלַּיְלָה מֻתָּר]. וַאֲפִלּוּ בְּנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת אֵין רַשָּׁאִין לַעֲשׂוֹת מִשּׁוּם 'אַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ', וַאֲפִלּוּ הֶתֶּרָה אֵין מוֹעִיל בָּזֶה [אַחֲרוֹנִים]: (יב) וּלְדִידָן וְכוּ'. עַיֵּן בַּלְּבוּשׁ וּבִשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים שֶׁאֵין זֶה מֻסְכָּם, כִּי יֵשׁ הַרְבֵּה מְקוֹמוֹת שֶׁנּוֹהֲגִין לַעֲשׂוֹת עַד חֲצוֹת, וְעַל כֵּן תָּלוּי כָּל אֶחָד לְפִי מִנְהַג מְקוֹמוֹ: (יג) וְדַוְקָא מְלָאכוֹת גְּמוּרוֹת וְכוּ'. כַּנַּ"ל בְּסָעִיף ב' בַּהַגָּ"הּ בִּלְאַחַר חֲצוֹת: ד (יד) הַהוֹלֵךְ וְכוּ'. כְּלָלוֹ שֶׁל סָעִיף זֶה לְפִי דַּעַת מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק ד־יא) וְכַמָּה מְפָרְשִׁים שֶׁהֶחְלִיטוּ כְּמוֹתוֹ (יג) לַהֲלָכָה הוּא כֵּן, כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ מֵעִירוֹ לְעִיר אַחֶרֶת, וּבְעִירוֹ נָהֲגוּ לְהָקֵל בְּאֵיזֶה דָּבָר וּבָעִיר שֶׁבָּא בָּהּ מַחְמִירִים בָּזֶה, אִם אֵין דַּעְתּוֹ לְהִשְׁתַּקֵּעַ בָּעִיר הַזֹּאת בִּתְמִידוּת, אֵינוֹ חָל עָלָיו חֻמְרֵי מָקוֹם זֶה מֵעִקַּר הַדִּין, וְיָכֹל לִנְהֹג לְהָקֵל כְּמִנְהַג מְקוֹמוֹ בְּצִנְעָא בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, אֲבָל בְּפַרְהֶסְיָא אֵין לוֹ לְהָקֵל מִפְּנֵי הַמַּחֲלֹקֶת. וְכָל זֶה בִּדְבָרִים שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָן בְּצִנְעָא וְלֹא יִתְוַדַּע לְאַנְשֵׁי הַמָּקוֹם, אָכֵן בִּדְבָרִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָן כָּל כָּךְ בְּצִנְעָא, כְּמוֹ מְלָאכָה, אֵין לוֹ לַעֲשׂוֹת אַף בְּצִנְעָא בְּתוֹךְ הָעִיר, (יד) אֶלָּא יֵצֵא לַשָּׂדֶה חוּץ לִתְחוּם הָעִיר וְשָׁם יוּכַל לְהָקֵל כְּמִנְהַג מְקוֹמוֹ. וּבְדַעְתּוֹ לְהִשְׁתַּקֵּעַ, חָל עָלָיו מִנְהַג הַמָּקוֹם תֵּכֶף כְּשֶׁבָּא לִתְחוּם הָעִיר, וַאֲפִלּוּ אִם יִרְצֶה אַחַר כָּךְ לָצֵאת חוּץ לִתְחוּמָהּ שֶׁל עִיר וּלְהָקֵל כְּמִנְהָגוֹ, (טו) אֵינוֹ רַשַּׁאי, שֶׁכְּבָר חָל עָלָיו מִנְהַג מָקוֹם זֶה כֵּיוָן שֶׁבָּא לְכָאן לִקְבֹּעַ מְקוֹמוֹ. וְכֵן הוּא הַדִּין אִם מִנְהַג מְקוֹמוֹ לְהַחְמִיר וְהָלַךְ לְמָקוֹם שֶׁמְּקִלִּין, תָּלוּי גַּם כֵּן בָּזֶה, דְּאִם דַּעְתּוֹ לְהִשְׁתַּקֵּעַ שָׁם, נִפְקַע מִמֶּנּוּ חֻמְרַת מָקוֹם שֶׁיָּצָא מִשָּׁם (טז) מִשֶּׁבָּא לַמָּקוֹם הֶחָדָשׁ, וּמֻתָּר לוֹ לְהָקֵל כְּמִנְהַג אוֹתוֹ הַמָּקוֹם, וְאִם אֵין דַּעְתּוֹ לְהִשְׁתַּקֵּעַ בְּמָקוֹם זֶה, עֲדַיִן לֹא נִפְקַע מִמֶּנּוּ חֻמְרֵי הַמָּקוֹם שֶׁיָּצָא מִשָּׁם, וְאָסוּר לוֹ לְהָקֵל בְּאוֹתוֹ דָּבָר כְּמִנְהַג הַמָּקוֹם הַזֶּה. וּמִכָּל מָקוֹם אֵין לוֹ לְהִתְרָאוֹת בִּפְנֵי אַנְשֵׁי אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיַּכִּירוּ בּוֹ שֶׁאֵינוֹ נוֹהֵג כְּמוֹהֶם, מִפְּנֵי מַחֲלֹקֶת, אֶלָּא יַחְמִיר בְּצִנְעָא. וְעַתָּה נְבָאֵר בִּפְרָטִיּוּת: (טו) לֹא יַעֲשֶׂה וְכוּ'. וּמַיְרֵי כְּשֶׁדַּעְתּוֹ

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ג) פּוֹסְקִים: (ד) בְּמָרְדְּכַי (פ"ד סי' תרז) הוּבָא בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה כתב המרדכי): (ה) מַהַרְשַׁ"ל (בביאורו לסמ"ג עשין ע־עה הל' עיו"ט) וּבַ"ח (ס"ב) וְאֵלִיָּה רַבָּה (סק"ד) וְחַיֵּי אָדָם (כלל קכט ס"ז) וּמָגֵן הָאֶלֶף (סק"ה): (ו) אַחֲרוֹנִים: (ז) אֵלִיָּהוּ זוּטָא (סק"ד), וְכֵן הִסְכִּים הַפְּרִי מְגָדִים (א"א ס"ק יג) וְחַיֵּי אָדָם (שם), דַּאֲפִלּוּ בְּחֹל הַמּוֹעֵד גּוּפָא רֹב פּוֹסְקִים מַתִּירִין כִּבְסִימָן תקל"ב (ס"א), וְיֵשׁ לִסְמֹךְ עַל זֶה עַל כָּל פָּנִים בְּעֶרֶב פֶּסַח דְּקִיל מֵחֹל הַמּוֹעֵד: ב (ח) עוֹלַת תָּמִיד (סק"ב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ט) כֵּן מְצַדֵּד אֵלִיָּה רַבָּה (סק"ד) דְּלֹא כַּעֲטֶרֶת זְקֵנִים (ס"א), וְכֵן פֶּסַק בְּסֵפֶר מָגֵן הָאֶלֶף (סק"י): (י) וְהַגְּרַ"ז (ס"ז) כָּתַב דְּאִם הוּא בְּשָׂכָר, אֲפִלּוּ מַעֲשֵׂה הֶדְיוֹט וּלְצֹרֶךְ הַמּוֹעֵד אָסוּר. וּלְפִי מַה שֶּׁמְּבֹאָר בְּסִימָן תקמ"ב בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק"א) בְּשֵׁם הַנּוֹדָע בִּיהוּדָה (מהדו"ת או"ח סי' קד) דְּבָזֶה אֲפִלּוּ בְּחֹל הַמּוֹעֵד מֻתָּר, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁיֵּשׁ לְהָקֵל בָּזֶה בְּעֶרֶב פֶּסַח אַחַר חֲצוֹת: (יא) אֵלִיָּהוּ זוּטָא (סק"ג): (יב) אַחֲרוֹנִים: ד (יג) עַיֵּן בֵּאוּר הֲלָכָה (ד"ה ההולך): (יד) עַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן תצ"ו בְּמָגֵן אַבְרָהָם סָעִיף קָטָן ז' בְּשֵׁם הָרַמְבַּ"ן (במלחמות יז. ד"ה ועוד כתב): (טו) אַחֲרוֹנִים: (טז) הַיְינוּ לְתוֹךְ תְּחוּמוֹ:

ליקוטי דברי הרב: א] וכן בשו"ע הרב (ס"א) הביא רק את טעם הירושלמי.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת פֶּסַח סִימָן תסח

יַעֲשֶׂה (טז) [ז]בְּיִשּׁוּב, (יז) מִפְּנֵי הַמַּחֲלֹקֶת, [ח]אֲבָל עוֹשֶׂה הוּא (ז) (יח) בַּמִּדְבָּר. וְהַהוֹלֵךְ *)מִמָּקוֹם שֶׁאֵין עוֹשִׂים לְמָקוֹם שֶׁעוֹשִׂין, (יט) לֹא יַעֲשֶׂה, וְנוֹתְנִים עָלָיו חֻמְרֵי מָקוֹם (ח) שֶׁיָּצָא מִשָּׁם (כ) *וְחֻמְרֵי מָקוֹם (ט) שֶׁהָלַךְ לְשָׁם, (כא) וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא (י) יִתְרָאֶה בִּפְנֵיהֶם שֶׁהוּא בָּטֵל, מִפְּנֵי אִסּוּר לְעוֹלָם אַל יְשַׁנֶּה אָדָם מִפְּנֵי הַמַּחֲלֹקֶת. (כב) וְכֵן מִי שֶׁדַּעְתּוֹ לַחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ, נוֹהֵג כְּאַנְשֵׁי מְקוֹמוֹ בֵּין לְהָקֵל בֵּין לְהַחְמִיר, (כג) וְהוּא שֶׁלֹּא (יא) יִתְרָאֶה בִּפְנֵי אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם שֶׁהוּא בּוֹ, (כד) מִפְּנֵי הַמַּחֲלֹקֶת: ה [ט]אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לַעֲשׂוֹת, (כה) לֹא יַתְחִיל בִּתְחִלַּת מְלָאכָה בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר אַף עַל פִּי שֶׁהוּא יָכוֹל לְגָמְרָהּ קֹדֶם [י]חֲצוֹת, [כ]אֶלָּא שְׁלֹשָׁה אֻמָּנֻיּוֹת

ז מִשְׁנָה שָׁם. ח שָׁם (נ"א) [נ"ב] (ע"א). *) (כָּךְ הֵם דִּבְרֵי הָרַמְבַּ"ם בְּפֶרֶק ח' מֵהִלְכוֹת יוֹם טוֹב (ה"כ). וּמַה שֶּׁאָמַר וְכֵן מִי שֶׁדַּעְתּוֹ לַחֲזֹר, הוּא כְּלָל לְכָל הָעִנְיָנִים, וּלְמָדוֹ הָרַמְבַּ"ם שָׁם שָׁם בַּמִּשְׁנָה כַּחֲכָמִים.

מִמַּעֲשֶׂה דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה שָׁם (נא.), כְּמוֹ שֶׁהֵבִיא הָרַב הַמַּגִּיד) (וְעַיֵּן בַּכְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה חֵלֶק א'). ט מִשְׁנָה שָׁם נ"ה (ע"א). י הָרֹא"ש שָׁם (סי' ח). כ

בְּאֵר הֵיטֵב

מָקוֹם נָהֲגוּ אִסּוּר בִּדְבַר הַפַּאנְצִי"ן, וְנִתְגָּרְשׁוּ אוֹתוֹ הַקָּהָל, וּבָאוּ בְּנֵי אָדָם אֲחֵרִים וְנִתְיַשְּׁבוּ שָׁם שֶׁמִּנְהָגָם לֶאֱכֹל הַפַּאנְצִי"ן בִּמְדִינָתָם, אֵין מְחֻיָּבִים לִנְהֹג כְּחֻמְרֵי מָקוֹם שֶׁהָלַךְ לְשָׁם, כֵּיוָן שֶׁנִּתְבַּטֵּל הַקָּהָל נִתְבַּטֵּל מִנְהָגָם וְנִסְתַּלֵּק מַעֲשֶׂה רִאשׁוֹן, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם סוֹף סִימָן תצ"ג: (ז) **בַּמִּדְבָּר.** כְּשֶׁדַּעְתּוֹ לַחֲזֹר. וְאִם הוּא עֲדַיִן חוּץ לִתְחוּם הָעִיר, אֲפִלּוּ אֵין דַּעְתּוֹ לַחֲזֹר שָׁרִי. רַ"ן (יז: ד"ה ורבה), מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ח): (ח) **שֶׁיָּצָא.** כְּשֶׁדַּעְתּוֹ לַחֲזֹר. אֲבָל אֵין דַּעְתּוֹ לַחֲזֹר, נוֹהֵג אֲפִלּוּ כְּקֻלֵּי מָקוֹם שֶׁהָלַךְ לְשָׁם. שַׁ"ס (חולין יח:). עַיֵּן בְּחֹק יַעֲקֹב (סק"ט) וְיַד אַהֲרֹן (הגה"ט): (ט) **שֶׁהָלַךְ.** אַף עַל פִּי שֶׁדַּעְתּוֹ לַחֲזֹר, מִפְּנֵי הַמַּחְלֹקֶת: (י) **יִתְרָאֶה.** פֵּרוּשׁ כְּשֶׁנּוֹהֵג חֻמְרֵי מָקוֹם שֶׁיָּצָא מִשָּׁם, אַל יִתְרָאֶה וְכוּ': (יא) **יִתְרָאֶה.** מַשְׁמַע דִּכְלָלָא הוּא לְכָל מִידִי, דַּאֲכִילָה וּשְׁאָר דְּבָרִים מֻתָּרִין בְּצִנְעָה, חוּץ מִמְּלָאכָה דְּאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת בְּצִנְעָה לָכֵן לֹא שָׁרִי אֶלָּא בַּמִּדְבָּר. וּמַשְׁמַע בָּרַ"ן (יז: ד"ה ורבה) דְּאִם בָּאוּ וּמְצָאוּהוּ אוֹכֵל, צָרִיךְ לְכַסּוֹת בִּפְנֵיהֶם הַמַּאֲכָל, אֲבָל בִּפְנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁיּוֹדְעִים שֶׁזֶּה תָּלוּי בַּמִּנְהָג אֵינוֹ צָרִיךְ לְכַסּוֹתוֹ, וְעַיֵּן בְּסִימָן תצ"ו (ס"ג), [וּבְיוֹרֶה דֵעָה סוֹף סִימָן (פ"ג) [פ"ב] (ס"ד) וּתְשׁוּבוֹת רַשְׁבָּ"א (ח"א סי' שלז) וּמַהֲרָ"ל חָבִיב זַ"ל (סי' קכא). וּבַמַּהֲרִי"ל (הל' איסור והיתר) כָּתַב, הוֹאִיל דְּתוֹסָפוֹת פְּסָחִים י"ד (ע"א ד"ה שתי) כָּתְבוּ דְּבִירוּשָׁלַיִם מִסְּבָרָא לִנְהֹג אִסּוּר מְלָאכָה בְּעֶרֶב פֶּסַח, שֶׁמִּתְקַבְּצִים שָׁם מִמְּקוֹמוֹת הַמַּחְמִירִים, נָהֲגוּ שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בְּבֵיתוֹ רֵיינִישׁ"י פַּאנְצִי"ן, עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יב) שֶׁדָּחָה רְאָיָה שֶׁלּוֹ, וּמַה שֶּׁכָּתַב הַמָּרְדְּכַי (יבמות פ"א סי' ד) דִּבְנֵי גַּרְמַיְזָ"א צְרִיכִים לְהוֹדִיעַ לִבְנֵי מֶגֶנְצָ"א בִּדְבָרִים שֶׁנָּהֲגוּ לְהָקֵל,

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

לַחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ, דְּאִי אֵין דַּעְתּוֹ לַחֲזֹר, אֲפִלּוּ בַּמִּדְבָּר אָסוּר: (טז) **בְּיִשּׁוּב.** שֶׁל (יז) יִשְׂרָאֵל. וְכָל שֶׁבָּא לְתוֹךְ תְּחוּמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם מִקְּרֵי בָּא בַּיִּשּׁוּב: (יז) **מִפְּנֵי הַמַּחֲלֹקֶת.** וַאֲפִלּוּ בְּצִנְעָא, דִּמְלָאכָה אִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת כָּל כָּךְ בְּצִנְעָא שֶׁלֹּא יִתְוַדֵּעַ: (יח) **בַּמִּדְבָּר.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר בִּשְׂדֵה הָעִיר חוּץ לַתְּחוּם שֶׁאֵין אַנְשֵׁי הַיִּשּׁוּב מְצוּיִין שָׁם, כֵּיוָן שֶׁדַּעְתּוֹ לַחֲזֹר לַמָּקוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁמְּקִלִּין שָׁם: (יט) **לֹא יַעֲשֶׂה.** זֶה מַיְרֵי גַּם כֵּן בְּדַעְתּוֹ לַחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ, וְעַל כֵּן לֹא נִפְקַע מִמֶּנּוּ חֻמְרֵי מָקוֹם שֶׁיָּצָא מִשָּׁם. אֲבָל בְּדַעְתּוֹ לְהִשְׁתַּקֵּעַ כָּאן לְעוֹלָם, אֵין צָרִיךְ לְהַחְמִיר כְּמִנְהַג מְקוֹמוֹ שֶׁיָּצָא מִשָּׁם, וְיָכוֹל לְהִתְנַהֵג כְּקֻלֵּי הַמָּקוֹם שֶׁיּוֹשֵׁב בֵּינֵיהֶם עַכְשָׁו, וּכְמוֹ שֶׁמּוּכָח מִדִּבְרֵי הַמְחַבֵּר לְקַמָּן סִימָן תקע"ד (ס"א): (כ) **וְחֻמְרֵי מָקוֹם שֶׁהָלַךְ לְשָׁם.** וְאַף עַל פִּי שֶׁדַּעְתּוֹ לַחֲזֹר, מִפְּנֵי הַמַּחֲלֹקֶת, וְכַנַּ"ל בְּרֵישׁ הַסָּעִיף: (כא) **וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא יִתְרָאֶה וְכוּ'.** קָאֵי אַהֵיכִי דְּנוֹתְנִין עָלָיו חֻמְרֵי הַמָּקוֹם שֶׁיָּצָא מִשָּׁם, לֹא יִתְרָאֶה וְכוּ'. וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא יַרְאֶה הֶכֵּר לִפְנֵיהֶם שֶׁהוּא בָּטֵל מֵחֲמַת אִסּוּר לֹא יִהְיֶה שׁוּם מַחֲלֹקֶת, דְּמֵימַר אָמְרִי מְלָאכָה הוּא דְּלֵית לֵיהּ [גְּמָרָא (נא:)]: (כב) **וְכֵן וְכוּ'.** הַלָּשׁוֹן מְגֻמְגָּם מְאֹד, דְּהָא כָּל הַסָּעִיף קָאֵי בְּדַעְתּוֹ לַחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ (ס"ק טו, יט). וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּקִצּוּר לָשׁוֹן יֵשׁ כָּאן וְחָסֵר תֵּבַת 'כָּל', וְהַכַּוָּנָה דְּלָאו דַּוְקָא מִמָּקוֹם שֶׁעוֹשִׂין מְלָאכָה לְמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹשִׂין, דְּהוּא הַדִּין בְּכָל מִנְהָג שֶׁבְּמָקוֹם זֶה נוֹהֲגִין כֵּן וּבְמָקוֹם אַחֵר נוֹהֲגִין בְּאֹפֶן אַחֵר: (כג) **וְהוּא שֶׁלֹּא יִתְרָאֶה וְכוּ'.** כּוֹלֵל בָּזֶה שְׁנֵי גַּוְנֵי: א) הֵיכִי דְּמִנְהַג מְקוֹמוֹ לְהָקֵל, וּמֵקֵל, צָרִיךְ לִזָּהֵר עַל כָּל פָּנִים שֶׁלֹּא יִתְרָאֶה בִּפְנֵי אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם דָּבָר זֶה, וְכַנַּ"ל בְּרֵישׁ הַסָּעִיף. אֶלָּא דְּבָזֶה לֹא הִצְרִיךְ לָצֵאת בַּמִּדְבָּר כְּמוֹ בָּרֵישָׁא לְעִנְיַן מָקוֹם שֶׁעוֹשִׂין מְלָאכָה, דְּשָׁאנֵי מְלָאכָה דְּאִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִתְוַדֵּעַ לְאַנְשֵׁי הַמָּקוֹם כְּשֶׁיַּעֲשֶׂה בָּעִיר, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁאָרֵי מִנְהָגִים לֹא יִתְוַדֵּעַ כְּשֶׁיַּעֲשֶׂה בְּצִנְעָא, וְעַל כֵּן לֹא הֶחְמִיר עָלָיו רַק שֶׁלֹּא יִתְרָאֶה בִּפְנֵי וְכוּ', רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה בְּפַרְהֶסְיָא. ב) הֵיכִי דְּמִנְהַג מְקוֹמוֹ לְהַחְמִיר, וּמַחְמִיר, צָרִיךְ לִזָּהֵר גַּם כֵּן שֶׁלֹּא יִתְרָאֶה בִּפְנֵיהֶם שֶׁהוּא מַחְמִיר, וְכַנַּ"ל לְעִנְיַן מְלָאכָה. אָמְנָם הֵיכִי (יח) שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ שֶׁלֹּא יַרְגִּישׁוּ בּוֹ שֶׁהוּא מְשַׁנֶּה מִמִּנְהָגָם, יֵשׁ לוֹ לִנְהֹג לְקֻלָּא כְּמוֹתָם אֲפִלּוּ בְּשֶׁדַּעְתּוֹ לַחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ שֶׁמַּחְמִירִים, מִפְּנֵי הַמַּחֲלֹקֶת. וְדַוְקָא אִם הַדָּבָר הַזֶּה אֵינוֹ אָסוּר מֵעִקַּר הַדִּין אֶלָּא שֶׁנָּהֲגוּ לֶאֱסוֹר, אֲבָל דָּבָר שֶׁהוּא אָסוּר מִצַּד הַדִּין, (יט) אֲפִלּוּ אִסּוּר דְּרַבָּנָן, חַס וְחָלִילָה לַעֲבֹר מִפְּנֵי חֲשַׁשׁ אֵיבָה וּמַחֲלֹקֶת, וּמוּטָב לִסְבֹּל עַל עַצְמוֹ קְטָטוֹת וְלֹא לַעֲבֹר עַל דִּבְרֵי סוֹפְרִים, שֶׁהָעוֹבֵר עַל דִּבְרֵי סוֹפְרִים חַיָּב מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם: (כד) **מִפְּנֵי הַמַּחֲלֹקֶת.** כָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים, דְּאִם מִנְהַג אַנְשֵׁי מְקוֹמוֹ לְהָקֵל, וְעָשָׂה כְּמִנְהָגוֹ בְּצִנְעָא, וּמְצָאוּהוּ אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם שֶׁהוּא בּוֹ עַכְשָׁו, צָרִיךְ לְהַפְסִיק מִמִּנְהָגוֹ שֶׁלֹּא יַכִּירוּ בּוֹ, מִפְּנֵי הַמַּחֲלֹקֶת. אֲבָל אִם מְצָאוֹ תַּלְמִיד חָכָם אֵין צָרִיךְ לְהַפְסִיק, דְּתַלְמִיד חָכָם יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה תָּלוּי בַּמִּנְהָג, וְאֵין כָּאן מַחֲלֹקֶת. וּמִכָּל מָקוֹם לְכַתְּחִלָּה לֹא יַעֲשֶׂה כְּמִנְהָגוֹ אֲפִלּוּ בִּפְנֵי תַּלְמִיד חָכָם: ה (כה) **לֹא יַתְחִיל וְכוּ'.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר (כ) אֲפִלּוּ אִם יִרְצֶה לַעֲשׂוֹתָם לְצֹרֶךְ הַמּוֹעֵד. וְהָא דְּהֻזְכַּר לְעֵיל דִּבְמָקוֹם

בֵּאוּר הֲלָכָה

כֵּן דַּעַת הַחֹק יַעֲקֹב (סק"ט) וְהַגְּרָ"א שֶׁהָרַמְבַּ"ם יֵשׁ לוֹ שִׁיטָה אַחֶרֶת בָּזֶה, דִּלְדִידֵיהּ הַהוֹלֵךְ מִמָּקוֹם שֶׁעוֹשִׂין לְמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹשִׂין וְאֵין דַּעְתּוֹ לַחֲזֹר, אֲפִלּוּ הָכִי בַּמִּדְבָּר מֻתָּר, דִּלְדִידְהוּ אָסוּר בָּזֶה, וּבְדַעְתּוֹ לַחֲזֹר לְדִידֵיהּ מֻתָּר אֲפִלּוּ בְּיִשּׁוּב כֹּל שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּצִינְעָא, וּלְדִידְהוּ אָסוּר אִם לֹא בַּמִּדְבָּר דְּהַיְינוּ חוּץ לִתְחוּם הָעִיר. וְכֵן בְּהוֹלֵךְ מִמָּקוֹם שֶׁאֵין עוֹשִׂין לְמָקוֹם שֶׁעוֹשִׂין וְאֵין דַּעְתּוֹ לַחֲזֹר, אָסוּר לְדִידֵיהּ, דְּצָרִיךְ לִנְהֹג כְּחֻמְרֵי הַמָּקוֹם שֶׁיָּצָא מִשָּׁם, וּלְדִידְהוּ מֻתָּר בָּזֶה. וּמִכָּל מָקוֹם לְדִינָא כָּתַב הַשַּׁ"ךְ שָׁם וְכֵן הַחֹק יַעֲקֹב וְכֵן רָאִיתִי בְּעוֹד אֵיזֶה אַחֲרוֹנִים, דִּנְקִיטִי כְּהַתּוֹסָפוֹת וְהָרֹא"ש וּכְמוֹ שֶׁסָּתַם הַמְחַבֵּר בְּסִימָן תצ"ו (ס"ג) וּבְסִימָן תקע"ד (ס"א) וּבְיוֹרֶה דֵעָה בְּסִימָן רי"ד (ס"ב), וּלְכָךְ הִסְבַּרְתִּי דִּבְרֵי הַסָּעִיף כְּפֵרוּשׁ הַמָּגֵן אַבְרָהָם, מִשּׁוּם דְּעַל כָּל פָּנִים לַהֲלָכָה נְקִיטִי כְּוָותֵיהּ אֲפִלּוּ הַשַּׁ"ךְ וְהַחֹק יַעֲקֹב:

* **וְחֻמְרֵי מָקוֹם וְכוּ'. עַיֵּן בָּאַחֲרוֹנִים שֶׁכָּתְבוּ דְּלֹא פָּקְעִי מִנֵּיהּ חֻמְרֵי מָקוֹם שֶׁיָּצָא מִשָּׁם אֶלָּא בְּדַוְקָא אִם לַמָּקוֹם שֶׁבָּא שָׁם יֵשׁ מִנְהָג קָבוּעַ לְהָתֵּר, אֲבָל לֹא בְּעִיר שֶׁאֵין בָּהּ מִנְהָג קָבוּעַ. וְכָתְבוּ עוֹד בִּקְהִלָּה שֶׁנֶּחְרְבָה וְנִתְיַשְּׁבָה עַל יְדֵי אֲנָשִׁים אֲחֵרִים שֶׁנּוֹהֲגִים הָיוּ לְהָקֵל בְּאֵיזֶה דָּבָר בַּמְּקוֹמוֹת שֶׁבָּאוּ מִשָּׁם, אֵין מְחֻיָּבִים גַּם עַתָּה לְהַחְמִיר, אַף עַל פִּי שֶׁהָעִיר הַחֲרֵבָה הַזֹּאת בְּיִשּׁוּבָהּ הָיוּ נוֹהֲגִין אֲנָשֶׁיהָ לְהַחְמִיר בְּדָבָר זֶה, מֵאַחַר שֶׁאֲנָשֶׁיהָ כְּבָר נִתְגָּרְשׁוּ מִמֶּנָּה נִתְבַּטֵּל מִנְהָגָם, וּבִפְרִי מְגָדִים (א"א ס"ק יב) מִסְתַּפֵּק אֲפִלּוּ בְּנִשְׁאֲרוּ בָּהּ קְצָת, כֵּיוָן שֶׁנִּתְגָּרְשׁוּ רֻבָּם עַיֵּן שָׁם. וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי בְּנִשְׁאֲרוּ בָּהּ אֲפִלּוּ מִעוּט, כֹּל שֶׁיֵּשׁ עֲדַיִן שֵׁם קְהִלָּה עָלֶיהָ, הַבָּאִים לְשָׁם מִתְחַיְּבִים לִנְהֹג כְּמִנְהַג הַמָּקוֹם הַזֶּה, דְּאֵין שִׁעוּר לִקְהִלָּה, וּכְמוֹ שֶׁמּוּכָח מִפְּרִי חָדָשׁ שֶׁמּוּבָא לְקַמֵּיהּ, וַאֲפִלּוּ הַבָּאִים לְתוֹכָהּ רַבִּים מִמֶּנָּה נִטְפָּלִים הַמָּה לְהַמִּעוּט שֶׁבָּהּ, אִם לֹא שֶׁהַקְּהִלָּה הַחֲדָשָׁה מִתְנַהֶגֶת בִּפְנֵי עַצְמָהּ וְאֵינָהּ מִתְעָרֶבֶת עִם הַקְּהִלָּה הַיְשָׁנָה בְּעִנְיָנֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁמָּצוּי בַּקְּהִלּוֹת הַגְּדוֹלוֹת שֶׁנִּמְצָאִים בָּהֶם כַּמָּה קְהִלּוֹת שֶׁכָּל אַחַת מִתְנַהֶגֶת כְּפִי מִנְהַג אֲבוֹתֶיהָ מִדּוֹר דּוֹר, וְכֵן מִתְבָּאֵר בְּסֵפֶר פְּרִי חָדָשׁ (סי' תצו דיני מנהגי איסור אות יט), וּמְבֹאָר שָׁם דִּקְהִלָּה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מִנְיָן מִקְּרֵי קְהִלָּה, וְהַבָּאִים לְשָׁם נִטְפָּלִים, וּפָשׁוּט דְּכַוָּנָתוֹ שֶׁיֵּשׁ לָהּ עַל כָּל פָּנִים כָּל צָרְכֵי צִבּוּר כַּנָּהוּג, דְּהַיְינוּ בֵּית הַכְּנֶסֶת וּמִתְפַּלְּלִים בָּהּ בְּכָל יוֹם בְּצִבּוּר, וְיֵשׁ לָהֶם מוֹרֵה צֶדֶק וּמִקְוֶה**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(יז) מָגֵן אַבְרָהָם לְקַמָּן בְּסִימָן תצ"ו (סק"ה): (יח) **זֶה יְצֻיַּר רַק בִּשְׁאָרֵי מִנְהָגִים, אֲבָל לֹא לְעִנְיַן מְלָאכָה, דְּשָׁם יֹאמְרוּ מְלָאכָה הוּא דְּלֵית לֵיהּ דְּכַמָּה בַּטְלָנֵי אִיכָּא בְּשׁוּקָא,** וּמְתֹרָץ בָּזֶה קֻשְׁיַת הַפְּרִישָׁה (סק"ד): (יט) פְּרִי חָדָשׁ (סי' תצו דיני מנהגי איסור אות טז), וְכֵן כָּתַב הַגְּרַ"ז (סי"ד), וְכֵן מַשְׁמַע בְּיוֹרֶה דֵעָה סוֹף סִימָן קי"ב בַּהַגָּ"הּ (סט"ו): ה (כ) גְּמָרָא (נה:) לְפֵרוּשׁ הָרַמְבַּ"ם (יום טוב פ"ח הי"ט):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah